

15

A. Ω.
TRIUMPHUS
GENEROSI ANIMI,
SEU
CONTEMPTUS IN-
VIDIAE & CALUMNIAE,

Quem,
BONO CUM DEO!
Indultu Facult. Philosoph.,
In inclita Acad. Aboënsi,
Sub PRÆSIDIO,
Celeberrimi Viri,

DN. M. JOH. BERNH.
MUNSTER/

Phil. Pract. & Hist. Profess. Ord.
hoc a. Rectoris Magnifici.

DISSERTATIONE PHILOSOPHICA,
Liberalis exercitii gratia,
Publicè ventilandum modestè proponet,
DANIEL ROSIN, Calmariensis.
In Aud. Max. die 23 Febr. Anno 1701.

Ex. J. WAL.

*Amplissimo, Plur. Reverendo, per
ac Prudens
Do*

DN. HENDERICO JAHANNIS,
Territoriorum Mascoënsis, nec non
Wemoënsis Judici æqvissimo.

DN. SIGEFRIDO BERGIO,
Pastori Peuytensi laudatissimo, ut
antea Nutritio meo indulgentissimo,
ita adhuc Evergetæ benignissimo.

DN. OLAO DAHLESTRÖM /
Legionis Aboënsis Secretario ac-
curatissimo.

DN. HENDERICO BEEHR,
Antea Redituum Regalium Prætori,
nunc in Schielöö Pauperum Dispen-
satori Laudabili.

MÆCENATIBUS, PROMOTORIBUS,
debito mentis obsequio nunquam non
SALUTEM ET QVÆVIS

quam Doctissimis, Spectatissimis
zissimis
MINIS,

DN. M. ABRAH. THURONIO,
Pastori de Ecclesia, qvæ in Rimoto
Deo colligitur, meritissimo.

DN. GUSTAVO SALONIO;
Pastori in Nagu vigilantissimo, meri-
tissimoq.

DN. JOHANNI HACERB/
Marittimorum vectigalium. Majo-
rum Ephoro pervigili.

DN. JOHANNI HORGJNG/
Civi Aboënsi percelebri, Nutritio
meo perqvam propenso.

EVERGETIS & FAUTORIBNS,
debenerandis, colendis & observandis,
PROSPERA EXOPTO!

Preter rem non curtam, inter alia, Mæcenates, Evergetæ & Fautores Optimi, Philomusis, necessariam esse, insuper Patronorum gratiam, subsidio que veniat, oneri pene succumbentibus, notius omnino est vobis, quodam ut prolixo verborum apparatu demonstrari mereatur: quippe, quorum benevolentiam, haud vulgarem, non raro singulariter experta est Musarum apud nonnullos lucbanium difficultas, cuius me licet non unicum, verum tamen testem ingenue fateri quam, tanta benignitate exceptum, ut de modo quo me exsolverem, anxie dubitanti, aliud jam non subierit, quam ut hoc, qualemque munus chartascum vestris offerrem nominibus, non remunerandi gratia, aut retributionis ergo sed, ut gratum pignus animi mei declarem, vestrosque affectus in me conservem. Quanto benigne hoc munusculum accipiatis, tanto promptius me vestrum observatorem habebitis. Valete nunquam non felices!

Vestrum Omnium

obseruantissimus

D. ROSIN.

MOMENTUM PRIMUM.

Homo, licet natura animal sociabile, præter multos alias pravos affectus, quibus est obnoxius, ob quamcunque injuriam sibi illatam, sive quæ bona, sive qua existimationem, iræ plerumq; & vindictæ, ultra decorum, tangitur cupiditate, quam moderatur Triumphus generosi animi, cuius describitur Character.

§. I.

Hominem, qui natura est ad socialitatem, pacemque cum sui similibus ineundam factus, affectuum, ad rectæ rationis normam honestique moderamen temperandorum, satellitio, primitus a creatore instruatum esse, partim ut hi, ceu fideles ministri, ad ejus excubarent custodiam, partim ut virtutibus ad socialitatis conservationem tendentibus, objectum præberent internum, abunde sa-

A

tis

tis loquitur, vel sola dignitas & præstantia animæ ejusdem rationalis, præditæ facultate decoris & honestatis intelligentie, idem testatur æqua, simplicium & sanctorum mortalium priscorum morū estimatio & censura. Siquidem constat, eosdem nulla adhuc mala libidine sine probro, sine scelere adeoq; sine pœna & coercitationibus vitam exegisse, & sponte sua sine lege fidem rectumque coluisse. (a) Sed, quemadmodum seculi subinde nostri, ad senium vergentis perversitas, in dies magis magisq; accrevit, & affectuum sæpius recurrentium & instar equi calcitrosi, lessorem vix admittentis, imperium rationis detrectantium nimia indulgentia, mortales læpius a statione, in turpisimum vitiorum cænum dejicit; itaq; an idem pacis amor verus, ne dicam socialitatis vinculum rectum adhuc inter mortales vigeat, non est quod primo aspectu determinare liceat. Etenim, qvotus qvisq; est, qvi a proximi, cui non uno obligacionis vinculo alligatus est læsione & damno inferendo abstineat, sive qva res, & ea-

rum fructus, sive qua existimationem, pa-
riter qvotus qvisq; est, qui officiis huma-
nitatis (ne reliqua loqvar officia & bene-
ficia, ex peculiari benignitate, mansve-
tudine puta, ac probitate in proximum
conferenda) qvæ tam ob creatoris vo-
luntatem, qvam naturæ æqvalitatem cui-
libet qvilibet debet, ut decer, se fatis fe-
cisse vera conscientia affirmare ausit ?
Et ut cætera vitia taceam, vel unicus i-
ræ furiosus amor & vindictæ cupiditi-
tas tanti est, ut ipsi plene describendæ,
vix integra volumina crediderim suffi-
factura. Scilicet, oppido benevoli sunt,
qui depulso malo, non ulterius cupiditate
tangantur vindictæ, plures vero inve-
niuntur, qui ad qvodvis dictum statim
exacerbantur, & manifestæ iræ signa
ostendunt, mala & cædem imitantur,
occasions & tempus lædendi observant,
summo semper agunt jure, pacis condi-
tiones rejiciunt, & ægrè cum proximo
in gratiam rediunt, ejusmodi pravæ
dispositiones, tantum abest, ut in homi-
nem sapientem cadere possint, ut ne

brutis qvidem, ratione carentibus & oratione, absolute tribui possint, quippe quæ etiam constantem inter se amicitiam & concordiam fovere deprehenduntur: Armentatim enim vivunt elephanti, congregatim pascunt oves, turmatim volant grues, mutuis officiis tuentur se delphini, nota est apum & formicarum arca inter se amicitia & concors politia; a quibus ergo bruta abhorrent, eadem tanto minus virum bonum decere, facile quibus apprehendit, cui fungus non est pro cerebro; utpote, qui non solum omnem casum alto animo ferre & excipere debet, sed suorum affectuum quoque dominus esse, etiam durissimo sordidoque servitio mancipatus, aut compedibus vincitus fædissimoque carcere injectus, in alios tamen dominari, aut pro dominio bellum affectaret movere, nam is omniū sibilis, sese merito deridendum exponit, pari quoque ratione, nam meliori laude dignū esse apparet, qui suorum affectuum servus & captivus, aut aliorum virtuti & probitati, clarorumque

virorum dignitati invidet, eorumque
facta præclara calumniatur, aut sane ma-
lum pro malo reddit; invidiam invidia,
calumniam calumnia pensat & persolvit;
sc. nimis servilis est animiq; abjecti & i-
gnobilis statim irasci & turbari, si quid
forte minus gratum acciderit, cum ea
ipso, nec in stabili atque perpetua
revolutione versanti fortunæ, quæ in
rebus humanis plerumque dominari so-
let, æqualiter, ut decet, ferendæ, adeo-
que nec viri, aut civis boni nomini susti-
nendo, par intelligatur; quam ob rem,
qui' cupid æquo tolerari animo, et
iam alios ferre oportet, præsertim, cum
haud difficilis sit conversatio inter pa-
cis amantes: nullam enim præbent an-
sam litigandi, difficilior autem inter con-
cordiaæ osores, qvia amicitiam tollunt,
variis modis materiam subinde iræ sub-
ministrando; injuria itaque affecto, non
statim ad quodvis dictum aut factum, iræ
frænum solvere licet, sed potius conti-
nuo animum recolligendo, iram vince-
re decet, siquidem magnum est vincere

ho-

hostem, majus autem se ipsum, præsertim, cum magnū sit vindictæ genus, nec nisi in animum verē excellum, divinum & nobilissimum cadens, ignoroscere & condonare offendas. Quo enim quisque est major, magis est placabilis ira, & faciles motus mens generosa capit.

§. II;

Scilicet, hic verus est Triumphus animi generosissimi, invidiam & calumnias contemnere injuriarum oblivisci, non ledere ubi possit & liceat, sed malitiam bonitate vincere, animaque constanti secunda & adversa subire. Vocabulum triumphus, hic sumitur, non pro pompa illa solemni olim apud Romanos instituta, in honorem eorum, qui cum victoria in urbem redibant, equis vecti albis curules, capitibusque lauro coronatis, qui subinde victum hostem ante se agentes, præeunte senatu capitolium ascendebant templumque Jovis &c. (a) Sed pro festiva illa Victoria, quam, virtutum omnium, præprimis magnanimitatis, patientiae ac man-

(a) Cic in Pisone

7

mansuetudinis beneficio, generosus animus, de hostili affectuum suorum, praesertim iræ, rebellione, iuxtaque hominum pravorum invidia sibimet intentatis injuriis, heroico usque adeo spiritu reportat, ut non solum, de absolutissimo sibi gratulari imperio possit, sed etiam, malevolorum ridere stultitiam & inde natam ipsorum miseriam comiseratione excipere. Enimvero, quemadmodum illud proprium est generositatis, cogitationes humanas, in pretium, quod sibi quilibet imponere solet, directas, ita moderare, ut suæ existimationi intentus, non solum inde sciatur, nihil revera luum esse, unde laudis & vituperii præmia reportare capax est, quam liberi sui arbitrii usum & imperium, quod in nostras voluntates exercere solemus, sed etiam juxta sentiat, in se ipso firmum & constans propositum, eadem bene utendi, id est, nunquam carendi voluntate, ad suscipiendum & exsequendum omnia, quæ regula honestatis indicaverit meliora esse, ita etiam

iam exinde contingat, hac virtutum clavis munitum, nihil majus in rerum humanarum censu reputare, quam perfecte virtutem sectari, hoc est, omnia sua desideria, cogitationes & actiones eo unicè protrudere, ut tendant in Dei gloriam, & civitatis insigne commodum, cum hoc generosæ menti intime temper sit infixum, malle esse, quam videri bonum, quo nomine, hoc ipsius præcipuum existit studium, benefacere singulis propria neglecta utilitate, itaque cum supra inconstantis illius fortunæ fastigium erectus conspicatur, nihil ipsi unquam evenire potest tantum, sive adversi, sive secundi, quod vultum & frontem ipsius generosi mutare, adeoque animum e statione sveta, vel tollere, vel dejicere queat, quin potius, in eadem animi & vultus constantia ipsum confirmat, exemplo Zenonis stoici, (a) qui cum naufragium passus, omnia sua amississet, immobili vultu, *Euge, inquit, for-*

142

(a) citante Vend. in Phil. sue Moral. lib. 1.
de vita recta Cap. 13. p. 46b.

tuna, quam probe nos ad hoc palliatū redigisti.
Unde evenit, generosos semper perfecte humanos esse, astabiles ac officiosos erga unumquemque, neminemque vano quodam fastu contemptui habere, licet, vel manifestissima imbecillitatis suæ prodiderit indicia, insigni aliquo errore, cum prioniores existant ad eos excusandos, quam carpendos, existimantes, peccatum tantum ex infirmitate naturæ humanae, nec non notitiæ, ac bonæ voluntatis, defectu ferè promanasse, unde absoluto gaudent affectuum suorum & cupiditatum dominio, præsertim iræ, siquidem parvi pendentis quæcunque pendent ex aliis, nunquam tantū concedunt suis adversariis, ut ab illis læsos semet agnolcant, verum potius jure cedunt suo, pacis & tranquillitatis causa, quam studiose nunquam non sestantur, non ex metu, sed mansuetudine, pacis conditiones libenter accipiendo, immo querendo, offerendo, idque partim ira non subitanea, sed iubito deposita, partim gravissi-

marum s^epius injuriarum, condonatione & oblivione, vindicta illi relata, qui injuriam omnem gravius ulisci novit & potest, partim offendit leviorum plena dissimulatione & neglectu, partim juris sui, si aliter fieri non potest, legitima in foro justitiae prosecutione, litigantibus sc. simpliciter causæ non odio servientibus, partim etiam boni continuo pro malo remuneratione; magnum enim est, non cogitare de vindicta infligenda & reddendo malo, majus est, bonum, pro malo reddere, & beneficiis, quia deserunt afficere, maximum est l^edere nolle, cum possis & licet, prius est animi injurie immemoris, alterum generosi, Vincentis bonitate malitiam, tertium divini, triumphantis de se ipso (a) & quemad: umbram, in aprico est, necessario seqvi corpus, ita non potest non illam generosi animi felicitatem invidia, virtutem calumnia comitari, quas tamen ille, sumptu superbia laudabili & candoris clypeo, ceu longe infra iræ

(a) Fatente Clariss. D. Paulo Egord. instracto
fui de homine microcos. p. 189.

11

iræ suæ dignitatem & virtutum fastigium positas, tanquam tela longinquæ, & saxa sine vulnere, circa galeas crepitantia, fortiter contemnere didicit. Exemplo Xenophontis, qui maledicenti sibi cuidam, inquit, *Maledicere didicisti, ego, teste conscientia, maledicta contemnere.* (a) Unde, neque postea injuriarum vulnus mens generosa apud te crudelcere finit, est enim & Φανερόφιλος & Φανερόμητος, quin potius injuriam, beneficiis repensare decorum autumat; more Davidis, qui, non solum gravissimas a Sauli illatas injurias devorantis & condonantis, sed & occasione ulciscendi, commode oblata, eadem uti nolentis, quin potius, bonum pro malo reddentis, maluit siquidem regno carere, quam sanguinem hostis sui effundere. Nam vero, inquit, Hugo (B) *Virtus est, si non ledas, à quo Iesus es; magna est gloria, si cui nocere potuisti; percas, nobile vindictæ genus est, ignoroscere.* In con-

B 2

gre-

(a) *Crucius in suava Delphica* p. 147.

(B) *Citato Egardo in tractatus de homine Microcosm. p. 194.*

gressibus denique; generosus animus justam habet rationem personarum, apud magnos enim, ob internum virtutis testimonium, gravitatem praesertim erga humiles generositatem humilitate temperat, siquidem, ut animo generoso, reliqua bona & honores, haud magna consideratione digna videntur, pro bona itaque voluntate, ex qua sola se existimat, & quam supponit quoque esse, aut ad minimum posse esse in singulis aliis hominibus, ita etiam, non multo inferiorem se iis putat, qui plura bona aut honores possident, aut qui ingenio, eruditione, formaque præpollent, vel aliis cæteros superant quibusdam perfectionibus, sicut nec se multo superiorē existimat iis, quos similiter præcellit (a) idē incessu uitetur gravi, oratione sedata, ponderosa, (lingua enim tumultuosa, quæ modo altum clamat & vociferatur, modo turrit & baccharitur & verborū agmina, veluti flatus, magno cum fragore evomit, quæ in-

(a) Cartes. in pass. anime art. 154.

incontinentiæ, imbecillitatis & iracundiæ comes, ab homine generoso & mansuetissimo est alienissima) qvod etiam non
 obscure innuere videtur sacra pagina,
 eo ipso, dum hoc, tanquam singulare
 mansuetudinis & generositatis signum,
 de Christo prædicat, qvod non sit clamaturus (a), & tandem, ut multa paucis complectar, insigne idem decus omnium virtutum, qui, non aliter quam in pompa olim contingebat triumphali Romanorum, non solum affectuum suorum, sed & juxta invidiæ & calumniæ injuriarumque omnium victor & dominus, honorum merito insignitus corona triumphali, aureisque vectus virtutum quadrigis, urbem non intrat aliquam terrenam, non Romam, non Iovis templum, sed splendidissimum famæ emporium, immortalitatis civitatem, adeoque cœlestem gloriam, comitantibus omnium bonorum votis, sanctoqve angelorum choro, ubi tandem

fe-

(a) *Jesaiæ 42. 2. Matth. 12. 19.*

felicitatis verē ineffabilis participem,
summa semet agnoscet animi voluptate & tranquillitate.

MOMENTUM SECUNDUM.

Rationes, quarum respectu, iram & ultio-
mem refranare decet, injuriarum, nec
non speciatim calumnia & invidie, qvando
do ius, virum generosum peti contigit,
contemptus aut obliuione.

§. III.

Rationes autem, quarum intuitu, mens
generosa satius putabit decenti ad-
quiescere mansuetudine, quam animum
privata satiare ultione, præter eas, qvæ
ex dictis facile colligi possunt, vel ab-
unde suppeditat ipsissima generositatis
natura, qvæ licet omnium aliarum vir-
tutum clavis sit, specialius tamen ex
magnanimitate & mansuetudine, com-
posita esse videtur, quo nomine gene-
rosi est αυγησιανος injuriarum colere, par-
tim, quia magnanimum oportet esse
placidum & forteum; nihil enim ma-
gnum,

gnum, quod non idem est placidum, in-
quit Seneca; Cic. quoq[ue] (a): *Viro magno
& præclaro nihil laudabilius, nihil dignius al-
leruit, clementia & placabilis, at vindic-
etam privatam meditari, non est viri
fortis, siquidem ab affectu superatur,
quod animi est impotens. iudiciique
imbecillis, illa autem vera est fortitudo,
se ipsum vincere & ab ira cohibere;
namque iracundiam qui vincit, hostem
superat maximum: partim etiam, quia
generosi est, ad injuriarum depulsio-
nem temerè non ferri, nec contrahi ma-
gis in adversis, quam in secundis effterri,
præsertim cum illi, quorum mentes insa-
na illa injuriandi libido occupavit, comi-
seratione magis digni existant, quam
irâ, cum abunde pœnarum sibi meti ipsis
dare intelligantur, eo ipso, quo delictis
suis divinam provocant iram, propri-
amque sauciant conscientiam, quæ au-
tem, proporro, cuivis cordato rerum
censori, mansuetudinem persuadere,
& debent, & possunt, funestissima ira ef-
fecta*

fecta & pœnæ gravissimæ sunt, ubi, enim, illa semel celsiores omnes modestiæ calles supergressa, dominari cœpit, mox rationis excusso fræno, nimis, cædibus, rapinis, & nescio quibus non machinationibus, hominem è statu, ad quem conditus est, sociabili & virtuoso, in teterimum vitiorum omnium barathrum, infelici nimis fato, præcipitem agit, unde, nullam pestem plus stetisse generi humano affirmat Seneca: Occidente Poëta: iræ Thyestem exitio gravi, stravere: & altis urbibus ultimæ stetere cause, cum perirent, funditus imprimeret que muris hostile aratrum excercitus insolens (a) Pœnæ autem, quæ crudelitatem ejusmodi manere solent, sunt, I. Odium, quod nec post mortem quidem extinguitur, sicut de Tiberio Imperatore legimus, ejus morte tam insolenter exultasse Romanos, ut palam orarent, Terram matrem, Deosque manes, nec mortuo sedem ullam, nisi inter impios darent: Tum 2. exitus tragici & horribiles, cœu

de

(a) Horat. Gavyn. sui Odorum lib. I. ad XVI.

de hoc Juvenalis: ad generum Cereris, si-
ne cæde sanguine, pauci descendunt Reges, &
sicca morte Tyranni. Sic Annibal, post-
quam in Romanorum sanguine oculos
pavisset, ad voluntariam tandem mor-
tem a Senatu compulsus est. (α) Nero,
in sanguine suo innatans, expiravit. Ca-
racalla, gladio centurionis confosus, pe-
riit: unde, iram fugiendam esse, pe-
culiaribus libris, prolixe satis, docue-
runt Plutarchus & Seneca, argumentis, præ-
cipue, petitis, ex passionis hujus, i. via
aduentia, alta enim vitia impellunt ani-
mum, ira præcipitat. (β) 2. deformitate,
Consilium tollit, pervertit judicium, pla-
neque hominem sui dissimilem reddit,
nec rationis lumen obnubilat tantum,
sed extingvit. (γ) 3. Incommode, est enim
furor stultitiae plenus, (δ) morbosque,
tam corpori, quam animo arcessit pe-
riculosissimos, ut ostendunt passim au-
tores. 4. Ignobilitate, cum puerorum

C

im-

(α) V. Maximus. (β) Seneca lib. I. c. I. &
cap. 26. & 3. c. I. (γ) Seneca lib. I. c. 5. &
cap. 4. (δ) idem lib. 2. c. 34.

imbecillium potius apparent esse, quam animo forti & virili præditorum. Sanè, quemad. nulla re ad DEUM proprius accedunt mortales, quam humilitate ac beneficentia, ita etiam exinde optima cuivis promanat securitas; ut enim iræ mancipia, infestissimo tanguntur odio, ita mansuetudinem, non possunt non singuli cordatores amore prosequi; cumque, de nomine Christiano simul quilibet inter nos vir bonus, bonus itemque civis, sibi gratulari cupiat, in confessio ergo est, nec male his addi posse argumenta illa, quæ ex doctrina & disciplina Christiana petita, vindictæ cupiditatem severè prohibere videntur, qualia sunt, i. *Mandata divina*, tam positiva, hoc est, svadentia charitatem, dilectionem, patientiam, mansuetudinem, quam negativa, hoc est, iram, odium, contentionem & vindictæ cupiditatem vetantia innumeris ferè S. S. locis expressa, (a) quæ tanto ar-

ctius

(a) *Prov. 24. Eccl. 28. Math. 5. Rom. 12.*

Dent. 32. Heb. 10. Eph. 4. Col. 3. Ec.

Etius tenenda, quanto gravior, violati
sui mandati, DEUS est ultior. Unde, fu-
rore æstuans, simul contra proximum,
DEUM, & te ipsum ruere intelligitur.

2. οὐοίωσις, quantum fieri potest, cum
DEO secessanda. Siqvidem, filii est, quam
proxime ad naturam patris accedere,
quippe qui mansuetissimus, non summo
& debito in nobis utitur iure, omnia
nempe imputando peccata, sed clemen-
tia & bonitate ineffabili, (α) ne forte
ad merita nostra, vindictæ vibrato ful-
mine, genus plane pereat humanum.
Proindeque 3. Ut majori cum fiducia de-
lictorum veniam a supremo Numinе im-
petrari possit, eo frequentius, ipsi ani-
mo generolo incumbit, offensas proxi-
mo condonare; præsertim cum idem
svadent, 4. Exempla Christi, & omnium
quotquot unquam extiterunt hominum
sanctorum; ut enim ille, totum semet
exhibuit, tanquam perfectæ mansve-
tudinis speculum, (β) ita etiam in sin-
gulos horum, laudabili erga hostes su-

os

(α) Psal. 103. (β) Math. ii. Job. 8.

os usus fuisse *aurum offia*, vel parum in sacris literis versatus, abunde testatur. Qvanta qvælo, *Mosis*, in Israelitas toties rebelles & necem ejus cogitantes, mansuetudo? Qvanta *Davidis* patientia, in *Nabotis* convitiis, in *Simei* maledictis, Saulis inuriis ferendis & tolerandis? Qvanta *Josephi* generositas, in delicto illo gravissimo, fratrum suorum, non solum condonando, sed & beneficiis rependendo, neglectâ justâ ulciscendi occasione oblatâ. Christianos, ergo, decet, eadē cum Christo & piis agi mansuetudinis spiritu, si enim in eadē cum illis non extiterint viâ, nec, qvōq̄ eadē cum illis attingere patriâ poterunt. 5. *et Electum filium Dei se demonstrare queat*, cuius est purâ & sincerâ charitate ac benevolentia in omnes, sine discrimine ferri, etiam infestissimos hostes, in se! sine fine & modo furientes: siqvidem in illo Deus omni vindictæ cupiditate vacuus, nihilque aliud existens, quam ineffabilis mansuetudo & bonitas, qvod vel docent exempla Christi & Stephani, pro ho-

hostibus suis, in ipsa morte orantium.
 6. *Fructus mansuetudinis*, quales sunt, (a) *gratia Dei & Spiritus S. conversatio*, quorum amissionem præcipue ex iracundia docet Salvator (a) (b) *Recta & cum fructu, DEI invocandi ratio*, si enim nullus in proximum sincerus est affectus, nulla quoque exauditio. (c) *Vita tranquilla*, ubi enim mansuetudo, ibi pax, domi & foris, quam nihil nobilior, dulcior, præstantius & utilius, (d) ubi autem ira & odium, ibi tumultus, cum externus, si internus, vitaque afflictiva & misera. (e) *Terræ habitatio & possessio*. (f) *victoria super hostes* (g) post mortem *vita beata*: Contra quod irae & odii aestu abrepti, ad infernum recedunt. (e) *Memorabilis ergo est sententia Æschinoris: (z) καλλιεργείας ρήμα μὴ μητοκακεῖ*, quo pertinet quoque lex αμυναθίας à Tharlybulo san-

(a) *Math. 18.* (b) *Psal. 133.* (c) *Math. s. Psal. 37.* (d) *Rom. 12. 1. Sam. 14.* (e) *Gals. 1. Cor. 6.* (z) *Cit. Vend. in Philos. Moralis lib. de vita recta cap. 13. p. 506.*

Iancita, (α) hinc Phocion Atheniensis, allato jam cicutæ poculo (pœna enim erat publica *Atheniensium* invita herba hæc venenosa, teste Plinio, (β)) interrogatus, Filione aliquid mandaret? Mando, inquit, tibi atque honor te, ne Atheniensibus te memorem injuriarum præbeas (γ) sic pariter eodem nomine, gravis est illa Peleusiotæ sententia (δ) Τενάρος ἐπει τοιούτης τὸ μησικακῆν, ἀλλὰ πλαστῆς καὶ φαύλης.

§. IV.

Qvæ ergo rationes, iræ & vindictæ reprimendæ, etiam esse possunt vindictæ calumniæ contemnendæ, cum eadem sit virtus generosæ mansuetudinis, & quæ pro objecto, scilicet interno agnoscit iram, & quæ pro externo, habet objecto omnia ea, quæ iram moveant & possunt, ut offensio, damnum, injuria, invidia, calumnia, ignominia,

con-

(α) Val. Max. lib. 4. c. 1. (β) lib. 22, 13.

(γ) Plut. in Apop. (δ) lib. 3. c. 7.

contemptus sui, & suorum, idque genus alia. Specialiora, tamen argumenta, vitiorum horum, invidiae, puta, & calumniæ contemptui, suppeditat, partim adversatio fugaque superbiæ vitiosæ, partim, prava illa natura livoris ac detractionis alienæ, æstimationis, cuius causa turpi quodam facto in alia quavis re, potius, quam legitimo usu liberi nostri arbitrii posita deprehenditur. Quippe qui nihil cogitantes sibi inesse meriti, propter quod existimari possint, cum meritum non magni faciant, sibi imaginando gloriam, honorem & virtutem nihil aliud esse, quam usurpationem, ita ut quo pluris sibi de iisdem arrogant, eo pluris possideant, tantum interius de suâ bonitate & existimatione detractū autuant, quanto invidiæ & caluniæ gangræna exteri⁹ attigit: proinde, suis cupiditatibus mancipati, animā indesinenter habent agitati ab odio, invidia, Zelotypia & ira, cumque sola fortuna diriguntur, sane, videre licet, turpē ipsorum demissionē, apud

eos, a quibus aliquid, vel boni exspectant,
 vel mali metuunt, ac simul insolentem
 elationē supra eos esse, a quibus nihil spe-
 rant vel metuunt. Quæ ornia, quan-
 tum a generoso spiritu suut remota,
 utpote in quo nihil est, quod non con-
 venire possit, cum humilitate honesta,
 nec quidquam alibi quod constantiam
 ejus immutare queat, tantum etiam a
 doloris sensu super invidia & calumnia
 vacuus intelligitur, præsertim, cum illa
 splendori virtutis, non aliter cedant,
 quam solis radiis cum altissimus est,
 omnes umbras. Naturam autem pro-
 pere, invidiae calumniæque generoso ri-
 te contemplari facilius laudabilis quæ-
 dam superbianta vitia flocci pendens,
 quam vindictæ cupiditas suboriri po-
 test, invidentia enim quemadmodum im-
 probi est animi agitudo propter alterius
 res secundas suscepit, (a) ita autori suo
 summum est supplicium, unde Agis
 Rex Spartanorum, duplarem iuquit, esse
 pœnam invidie, dum angitur propriis malis,
 & ericiatur comodis alienis: proindeque
 ru-

rubigni assimilari solet & viperæ, scilicet, exinde, teste Poëta:

*Pallor in ore, sedet macies in corpore toto,
Nunquam recta acies, livent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno,
Risus abest, nisi quem visi movere dolores,
Nee fruitur somno, vigilantibus exit curis.*

Qvorum causa Cartesius (*a*) sui passionis motibus sanguinis ex tristitia & odio conflatis querit, livorem speciatim deducens ex flava bile, quæ venit ex parte inferioris jecoris & atra, quæ venit ex liene sese diffundente, ex corde per arterias in omnes venas, unde fieri, ait, quod sanguis venarum minus habeat caloris, & solito lentius fluat, quantum sufficit faciendo colori livido. In invidia autem, bona aliena, 4 modis considerari observat Ludovicus Vives: namque, vel nocent nobis, & illorum applicatione, cum majora censentur, bona nostra sunt minora, ut, si quis altiores extrahat aedes, & luminibus nostris officiat. 2. vel non nocent; doleremus vero tantundem nobis non obvenisse, quæ est species quedam cupiditatis, 3. vel nolle-

D

m 48

(a) lib. 3. de anima.

mus alios consequi, quod nos aut consecuti sumus, aut consequi non potuimus. 4, vel tantum dolemus alliis bene esse, sed absque respectu nostrarum utilitatum. Calumnia autem, quæ occulta est læsio, aliorum famæ, sermoni, aut scripto, quantum potest, detrahens, & clanculum proximis, & plerumque innoxiis inferens detrimenta, ut si non temper bona eorum, aut vitam, nominis saltem existimationem in discrimen adducere conetur, quemadmodum auctore, omnium malorum Architecto, Satana, est inventa (unde etiam a calumniando dictus est οἰάθοσ, sicut & ipsa διαβόλη, quod quasi trajiciat & penetret, & noxio linguae suæ telo, jam ablentem, jam præsentem, & innocentem confodiat) inque personas, tantum viles, ignavas & loquaces cadit. Ita invidia longè est deterior, præterim, cum instar chimerae ex mendacio, invidia, & curiositate, composita, perniciem semper creat, non solum validam (accutè enim lædit & occultè) sed etiam variam, nam

In omni penè re, & occasione inveni-
tur, inque plerosque omnes, siqvidem,
nunquam ita feliciter actum sit cum
rebus humanis, ut meliora pluribus si-
mul placeant, ne dum omnibus opti-
ma; utraque tamen passio, cum solum
horum sit animi valde angusti &
abjecti, comiseratione magis, quam ira
digna, malum enim facere, quodamo-
do est miseriam pati, sed etiam indefinen-
ter virtutem instar umbræ solem sequen-
tis comitetur, generosus animus ad le-
via cuncti moveri, aut concutti hanc quid-
quam dignitati suæ conveniens autumet,
quoniam potius eadem rideat, & indigna
arbitretur, ad quæ virtutem suam fle-
ctet, cogitando se hisce in officio con-
tineri. Deus enim, ut medicus est om-
nium sapientissimus, ita non uno modo
homines curare solet, sæpe enim pra-
vorum etiam stimulorum aculeos, ve-
xatione tamquam salutaria quamdam φάρ-
μακα præscribit, ne altius, quam par-
est effaramur, sed ut ab iis lacinati,
inter modestiæ limites consistere disca-
mus,

inus: quo spectans Themistocles, doluit aliquando, quod in nullius esset invidia, miserum tum se judicans; cum teste Thucidide, necessaria sit potentiae comes. Pittacus tamdiu fortunatum se crededit, quamdiu invidos haberet. Sic Pericles, & jam jam nominatus Themistocles Alemeonem, Epominandas Meneclidem, Cicero Catelinam, & alii alios æmulos, obrectatores & hostes, experti sunt.

MOMENTUM TERTIUM.

Quod ira omnis, penitus non sit tollenda,
& aequaliter locum habere, nisi vindicari
injurias Reipub. & eorum, qui injuri
rias inferunt, intersit, ne lata quibus
vis injuriis fenestra aperiatur & bone
leges penitus concilcentur.

§. V.

Sed quemadmodum in omni fere re,
splerumque cautione opus est, ita &
circa iræ & vindictæ oblivionem, nam
que ut necessaria est fuga omnis plane
iræ, cum rectæ rationis judicio pu
gnantis, imoderatæ atque intempestivæ,
ita

ita ignavi & servilis ingenii censetur,
 nulla prorsus re, ad iram concitari, nec
 famæ & existimationis debita & licita
 tangi cura, sed injurias qvasvis, & con-
 tumelias æqvo tolerare animo; unde il-
 lud tritum: *Non cadit in molles, nobilis
 ira, viros;* itemque Zenonis olim effa-
 tum: eum non sentire laudes, qvi æqvo
 animo fert convitia; præsertim cum di-
 sciplinam omnem & bonas leges lahe-
 faceret, latissimamque iceleribus fene-
 stram aperiat, impunitas peccandi, mo-
 deratam ergo & oportunam iram lau-
 dabilem, non minus qvam utilem, ad
 alias virtutes, fortitudinem imprimis
 (unde cos fortitudinis audit) & illam
 justitiæ partem, qvæ delinquentibus pœ-
 nas irrogat debitas, melius exercen-
 dam, nemo non est qvi videt, sicut &
 eam, eo nomine a DEO injunctam, (α),
 & a Sanctis usurpatam legitimus viris,
 utpote a *Mose*, qvi tabulas a DEO fa-
 ñas, ob idololatriam populi exardenti
 indignatione fregit, (β), ob seditionem

a

(α) *Num. 23. 5. 2. Reg. 10. 30.* (β) *Exod. 32. 19.*

a. Rorab. Dathan & Abiram, institutam,
gravem a DEO ultionem impetravit, (α)
a Saule ad persis Amonem, (β) Elias (γ), Sa-
muele, Zarobo. Dav de & aliis. Qvam ob-
rem Apostolus certe non iram medio-
crem, utpote per qvam homo, non so-
lum mala odit & aversatur, sceleribus-
qve infensus redditur, verum etiam ad
obeunda munia exitatum reqvirunt a-
nimum, tanto fit alacrior, qvanto ma-
gis illa langvinem attenuat, spiritusqve
per totum corpus diffundit, in omnium
membrorum vegetationem, viriumqve
instaurationem, sed iræ vehementiam
& diuturnitatem damnat: sic etiam hie
observandum vindictam, qvæ ab ira pro-
ficiuntur, esse vel *divinam*, qvam justissime
exercebat DEUS, cuius sunt ex-
empla in diluvio, (δ), Conflagratione
Sodomorum, (ε), submersione Pharao-
nis &c. (ζ), de qvorum æqvitate, sine
nullo, misericordiæ, aut bonitatis divi-

næ,

(α) Num. 16. 30. (β) 1. Sam. 11. 19. (γ) 1. Reg.
10. 14. (δ) Gen. 7. 11. (ε) Gen. 19. 24.
ζ. (ζ) Exod. 14. 27.

næ, damno, nemo est qui ambigat; vel
humanaam, eamque vel defensivam, qua
malum propulsamus, vel offensivam, qua
malum irritanti, aut delinquenti inferi-
mus. Illam omnibus modis licitam esse,
qvivis facile confitebitur, verus sui æ-
stimator, cum nihil nature, nihil rati-
oni, magis consentaneum sit, qvam ma-
lum amoliri; omnibus, Dico, modis vin-
dictam defensivam licitam esse (enim
vero, conservatio sui, qvam cuique, &
amor longè tenerimus, & ipsa ratio
anxiè satis comendant, juste institui
potest, non solum fuga, deprecatione,
vel alia aliqua decenti hostis mitigatio-
ne, qvanticum, nimirum, innocentiaz ra-
tio rectè cuivis concedit, vel terrore,
sine invadentis damno, ~~verum~~ etiam,
cum invadentis periculo aliquo malo atq;
tandem reliquis defensionis mediis ab-
sentibus, hostis quoque internecione,
qvam sibi ipsi adscribendum habet, eo,
qvod proximum ad talem adegerit ne-
cessitatem, ut se sponte reicienter, a-
putudinem recipiendi pacifica adver-

sus se officia; omni cura ejus, qui invasus est, ad propriam experiendam salutem revocata, sic prosternere cogatur, siqvidem alias omnia, non tantum bona, quæ natura, aut industria nobis concessit, frustra forent data, verum etiam, parata præda improbis expositi forent probi, si alteri injustè, se & sua invadenti, vim non liceret opponere. Eqvidem, ad cultum pacis, cum sui similibus, hominem natura conditum esse, loquuntur satis naturæ leges, quæ ad alios homines respectum habent, primario ad concordiam firmam constituendam & servandam tendentes. Nec tamen minus natura, ad vim confugere quandoque indulget, ubi aliter per pravorum injuriam, salus nostra servari nequit, obligatio enim, præcipiens legum naturæ & officiorum pacis exercitium, mutua est, omnes æqualiter homines stringens, siqvidem, nec ulli præ altero a natura privilegium aliquod concepsum sit, leges eos violandi, cum alterius erga hunc continuatione pacifica, ubi

er-

ergo qvis, contra leges concordiae, talia
suscipere orsus est, qvæ ad alterius per-
niciem spectant, utique, non sine sum-
ma impudentia deinceps postulare po-
terit sui venerationem, hoc est ut alter
salutem suam prodat, quo ipsius malitia im-
pune grassari queat. (a) Generosus tamen
animus, cum melius autem injurias
sustinere, quam inferre, haud quidquam
laxum juris, hac in parte querit sibi
spatium, contentus saltem, vitam & bo-
na grandiora qualitercunqve, ab hosti-
um incursionibus tueri, patientia enim,
victrix triumphat. Vindictam autem offen-
sivam dividunt, morum Doctores, in pu-
blicam & privatam, illam ajunt a Magi-
stratu, qua tali, fieri, hanc vero, a priva-
tis, vel Magistratu in privata causa,
ex affectu, exerceri putant, illi pro di-
versitate, qua terminatur, aut in hostes,
aut in subditos, nomen *belli*, aut *pænae*
tribuerunt. *Bella* vero, cum incertus
semper comitetur eventus, maximis
cæteroquin calamitatibus referta, teme-

E

rē

(a) *D. Pufend. f. naturæ & G. lib. 2. cap. 5. 6.*

re non esse fulcienda in confessio est; qvoties tamen, pacem insignis injuria, præfertim in religione, libertate patriæ, parentum ac liberorum debita securitate &c. conturbat, non minoris justitiae, qvam necessitatis, *bellica* sui & finium suorum tutela censetur, in qva, eo usqve progredi licet, donec aut hostis ex pœnitentia spontanea animum depoſuerit nocendi, cautione præſita, de amplius non offendendo, aut ex subtractione virum, vel vinculis, vel morte, amplius formidabilis non existat, cum post professum animum hostilem, licentiam in se putetur concessisse infinitam. Sed cum duo ſint genera decertandi, ut, ait Cic. (a) qvibus homines ſolent ius ſuum inter ſe zueri, unum per diſcretationem, alterum, per vim: Tum demum, ad posterius conſugiendum, cum uti non licet superiori; qvin etiam in belligerendo, vera generofitas, modum præſcribit, ne ſcilicet, iusta ultio in bestialem tranſeat feritatē, aut etiam feram crudelitatem.

PQ-

(a) Lib. I. officiorum.

Pœnam vero, quam delinquentibus a Magistratu, quem pariter clementia decet, infligi è re est Reipub; sive, ad emendationem, sive ad dignitatis & auctoritatis, in quem peccatum est, tueri, sive ad exemplum cæterorum, si legi divinæ & naturali conformis fuerit, tantum abest, non esse licitam, aut necessariam, ut in hanc rem potissimum gladio eundem armatum esse assertat Apost. (a) Sicut, & idem pater exemplis, Mosis, Josua, aliorumque piorum Duxum & Regum; Nimia enim licentia adversus malos, crudelitas adversus bonos. (B) Namque cum abstinentia a peccatis apud malos, sola pœnæ contingat formidine, eadem sublata, quamlibet pravam suam cupidinem utique prorecta licentia venditabunt, jura avertentes singula socialitatis, quamobrem, ita probanda est mansuetudo, ut adhibeatur pariter Republicæ causa secessus, sine qua ciuitas administrari non potest, interim au-

tem

(a) Rom. 13. 4. 5. (B) Seneca cit. Burghersd.
in idea sua Phil. Moral. pag. 186.

tem omnis animadversio, contumelia vocari debet, & non ad ejus, qui punit, sed ad Reibubl. utilitatem referri, cavendum, ne major pena, quam culpa sit, & ne iisdem de causis, alii plectantur, alii ne appellantur quidem. (α) Et hæc vindicta, ubi modum excedit, degenerat aut in crudelitatem, aut in tyrannidem, aut iracundiam, quæ degeneratio, ut teterima, ita eo magis à mansuetudine corrigenda, quo non solum pluris saluti, & rationi ipsius vindicis officit, sed etiam majus periculum & detrimentum ruinosum, imperiis, & primis paetibus intentare solet. Cæterum, vindictam privatam nemini licitam arbitrari, nisi cui est necessaria, cum enim, Magistratus sit Minister DEI, η ἐκδεκτοὶ εἰς ὁργὴν τῷ τὸ κακὸν περισσευτι. (β) Apparet, privatam vindictam meditantem, in Magistratus munus involare, quamquam & privata illa ultio, puta, eam, quæ simpliciter talis est, ut Caini contra Abel, (γ) Balaki contra Bileam, (δ)

Ab-

(α) Cic. lib. I. offic. (β) Rom. 13. 4. (γ) Gen. 4.

(δ) Num. 24. 10.

Abneri, aduersus Isboreib, (a) Non quæ secundum quid, dicitur, qvalis vindicta est patrisfamilias, in peccata domesticorum, tanqvam familiæ capit is justa & per divinas & humanas leges , eo nomine, sit improbanda, qvod nec divinæ, inser viat gloriæ, cuius ordinē invertit, nec in emendationē cedat, ejus in qvē exerce tur, cum eundem, vel ignavum reddat, vel ad iram, denuo, atqve odium concitet, hanc ergo, præcipue moderatur gene rosa mansuetudo. Vindictam necessaria m appello, cum malum non potest, nisi malo propulsari, velut cum qvis alteri noxam infert, ut vitam suam, in culpata tutela defendat , omnibus aliis evadendi modis ademptis, hoc enim casu illud valet: Vim vi repellere licet, sic ut modo demonstratum est.

MOMENTUM QVARTUM.

Ad modum, in ira, servandum, qvatuor potissimum circumstantiarum attendendam effera rationem, nempe causarum, personarum, modi, et tem-

(a) 2. Sam. 3.

temporis, in eo malum valere variam inscenorum dispositionem, & corporum temperaturam, quam tamē maleum alterare potest, substitutio, & generositas affectus.

§. VI.

Cæterum, cum tenerrimus ille nobis insitus ~~ca~~lculus affectus, tam anxie conservationem nostri, ut modo di-
ctum, sive qua vitam & bona, sive famam, cuivis commendaverit, ut in mali-
cujuscunq; eidem intentati ultra ne-
cessariam & decorum, plerumq; aver-
sationem & odium, non possit non per
magnetismum quasi ruere; modum, er-
go, circa illam aversionem & iram tene-
re, tanto majoris est difficultatis, qvanta
affectus idem violentior existit, & peri-
niciosior, ut, itaq; modus iræ & vindis-
ctæ, eo facilior haberi queat, qvaruor
potissimum, circumstantiarum attenden-
da est ratio, nempe i. ponderandæ sunt
causæ & irritamenta iræ, nam non le-
vi de causa, aut iniq;va, sive externa, qva-
lis invidia & calumnia levis, sive interna:

ut potē superbia , & delicate nimis at-
que mollis sui amor, nec non nimia
erudelitatem &c. irascendum: qvomodo
Alex: Mag: ex causis indignis, in Cli-
tum & Philotam, alias, charissimos sibi
amicos, furoris suæ vehementiam ter-
tur declarasse, in *illum*, scilicet, ex stolidâ
qvâdam superbiâ, Philippi patris res
gestas prædicari, indignante. (a) In hunc
autem, ex vana conjurationis suspicio-
ne, nec non nimia propensione & facili-
tate, delationibus qvibusvis ac judiciis
sinistris, iutinorum, & æmulorum
Philotæ, aures aperiendi patulas. (A)
Sed tum demum iræ fibulæ modestè la-
xandæ, cum, aut gloriæ DEI violatio,
aut salutis & existimationis periculum,
aut injuriæ nobis illatæ petulantia, vin-
dicationem justam postcere videntur.
2. Habenda est ratio personarum, ne vi-
delicet, adversus omnes, à qvibus, cau-
sas iræ nobis præberi judicamus, pro-
miscue, aut sine discrimine iræ osteni-
da.

(a) *Jus. lib. 12. c. 6. Curt. lib. 8. c. 10.*

Idem lib. 6. c. 8.

damus vehementiam; in eos, enim, qui
sua sponte, in nostri iudicium, causas
iræ objiciunt, justa potest esse ira, aut
indignatio: sed in illos irasci, qui per im-
prudentiam offendunt, mox pœnitentia
ducti, veniam delicti petunt; in huma-
num censetur, modo imprudentia affe-
ctata, non sit, & dolo careat; eodem
modo, neq; facile iracundum esse supe-
rioribus, aut bene de nobis meritis, ut-
pote, parentibus, Magistratui, Præcepto-
ribus &c. recta monet ratio, dictans,
eo difficiliorem in aliquem iræ esse de-
bere locum, quo major isti debetur re-
verentia & Charitas; Ad res autem, ina-
nimatas, nec non rationis usu carentes,
ceu bestias, furibundos, & infantes, i-
ram & vindictam extendere, non minus
ridiculum, quam stultum sapienti vide-
tur, cum ratione deficiente, etiam jus,
injuria & delictum deficiat, cujus tamen
exempla dant *Xerxes*, mare flagellare
jubens, (*a*) Pheron Ægyptiorum Rex in
medias fluminum voragine contor-
quens

(a) *Herod. lib. 7.*

qvens spiculos. (α) Item, lex Draconis, (β) etiam, in res inanimatas animadverti jubens; Et licet plerumq; memoriæ tollendæ causa, in cæde humana, nec non incestu, ex lege divina, olim bos cornupeata, hominem occidens, fuerit lapidandus, (γ) Et pecus, cum qvo rem qvis habuit, occidendum; (δ) Illa tamen pœna formaliter, Moraliter ac propriè talis non est vel fuit, sed saltem physice, materialiter & impropriè. 3. Modus iræ faciendus est, summæ enim, turpitudinis, belluarum magis qvam hominum, tantum sentire iræ apud se motum, ut furore potius, qvam consilio, aut ratione actū appareat, ad qvod qvis hujus passionis cæstro impulsus fuerit: cumq; primi iræ motus vehementissimi censeantur, iis ergo statim rationis est sese opponere, aliarum passionum, iis contrariarum, provocacione, præsertim ex debita meditatione præstantiæ, qvâ mansuetudo generosa

F

iræ

(α) Idm lib. 2. (β) Cujus memenit Demostenes Orat. ad Aristocr. (γ) Exod. 21. 28. 29.

(δ) Levit. 20. 15.

iræ longè antecellit, cui, neqve inter
suos dandum esse locum, svadet *Plutar-*
chus, amicitiam enim, in odium mu-
tar, neqve in *disputatione*, nam studium
cognoscendi in libidinem contendendi
vertit, neque in *judicio*, potestati enim
insolentia cedit, neqve in *institutione libe-*
rati, animo namqve mæstitiam ingerit
odjumqve disciplinæ gignit, neque in re-
bus secundis, qvia invidiam auget, neqve
in *adversis*, nam misericordia se privant,
qui miserantibus infensi sunt, & cum
iis litem movent; facilitate, nihil homi-
ni melius, nihil laudabilius, omnis ergo
irascendi occasio amolienda. Nam ut
bene *Istodus*: occasio peccandi voluntatem
facit. Et si quando rationem tentat i-
ra opprimere, proximum est illud
Poëtæ:

Ne frêna animo permitte calenti,

Da spatiū tenuemqve moram:

Mala cuncta ministrat, impetus.

Aut Athenodori Philosophi consili-
um Augusto Imperatori suppeditatum, ne,
sci-

scilicet, qvid ante in ira diceret faceretque, quam literas 24 Alphabeti Græci, in digitos numerasset, quo interea rationi ad se redeundi spatium daretur.

4. Considerandum est *tempus* & cum eo, *locus*, ut tum demum iræ mediocritati concedatur, cum maximè decet, ac ne in gravioribus & apertis delictis nimis tarda, aut in levioribus, & non satis liquidis, nimis subita ostendatur ira; imprimis exulare debet ab honestis congressibus, conviviis & seriis consultationibus; sed si forte aliquid ira dignum hie objiciatur, ejus debitæ ac alteriori inquisitioni, aliud tempus & locus, commoditatem suppeditare possunt. idque optime adhibitis arbitris, ut res in placidum eat, compositionem potius, quam illicitam, erumpat vindictam, nec diuturnam consultum est fore iram, cum diutius refota, non solum in odium degenerat & iracundiam, sed etiam corrumptat, & quis quæso, homo mortalis, immortalem cum decore gerere iram queat? hinc cum iræ causa sit of-

fen-

tensa, ea, vel gratis delinquenti condonanda est, vel, qvalicunqve satisfactione præeunte, remittenda est, atqve adeo ipsa iræ memoria, qvatum fieri potest, vera generositate tollenda, ne tandem passio hæc recrudescat.

§. VII.

Sed, ut in omni fere alia re, ita in hac injuriarum obliuione plurimum valet ingeniorum dispositio, tam in singulis hominum, qvam integris nationibus, originem debens, partim studiorum rationi diversæ, partim variæ constitutio ni corporis, secundum parentum semen, partim terræ, ubi degitur, & alimentis, a qvibus humana est sustentatio, atqve humorum in corpore temperatura & varia organorum habitudo, qvibus inens ad sua munia utitur, ubi nec non ætates, sexus, valetudinē aliasqj innumeræ conditiones respicere oportet. Biliosi etenim facilius irritantur, sed injuriarum cito oblitiscuntur; frigidi & melancolici ad iram sunt tardiores, simul ac inju-

juriarum tenaciores; sanguinei, eam cito
concipiunt, quia calidi; sed cito quoque
eam depidunt, quia humidi, unde iracun-
diæ magis obnoxios deprehendimus
molliter ac blande educatos, cibis pa-
scentes calidioribus, nec non inediā
perpessos, cerebrum judiciumque vehe-
menter debilitantem, cæteros omnes ani-
mi & judicii imbecillioris, ceu fæminæ
corpore gaudentes tenero, magisque
fluido, unde leviter irritata & accensa
bilis, facile & subito totum pervadere
potest corpus, & langvinis circa cor
fervorem exitare, veluti rariora lingna
citius flammam concipere, quam densio-
ra, experimur, sic juvenes certum est, ad
aurasq; proniores esse, quam senes, atq;
illos facilius iram deponere, quam sume-
re, hos vero tardos in passione sumenda,
ita etiam difficiles, in eadem deponenda,
idque propter diversitatem qualitatis &
mobilitatis in spiritibus animalibus, quæ
in illis major, in his minor, nec non
ob differentiam in judicii firmitate, quæ
ex ejusdem determinatione, experien-
tia

tia & affectuum temperie orta, censemur, imbecillior in illis, quam in his existens; quibus & accidit, quod cum juvenes minus sint suspicaces & ad spem proniores, nec non autoritatis ac existimationis suae, minus curiosi censes, quam senes, ex illa melioris fiduciae præsumtione, atque curiositatis negligentia, non potest non laesio, minus gravis ipsis esse, ejusque memoria minus firma, quam senibus, de quibus omnibus hac nunc sufficiente annotasse.

MOMENTUM QVINTUM,

Remedias ire & calumniae Septem.

§. VII.

Haec tenus, negotium nobis erat, in causis & modo contemnendarum injuriarum, præsertim livoris & obtricationis, exponendis, & simul in depingenda facie detestanda eorundem vitiorum, quæ irritamenat præcipue esse solent iræ nostræ, in defecato hoc, quo vivimus seculo, in quo cum Diogene

Cynico, ipso meridie, lucernam accende-
re liceat, ad sollicitate qværendos homi-
nes, ab invidia & calumnia alienos, vix
tamen, ac ne vix quidem quæ fitos invi-
nere; supereft itaqve, ut jam videa-
mus, quæ iisdem sanandis fint media,
cum valetudinis fuæ rationem qui ha-
bet, non tam quo pacto morbi, jam or-
ti profligentur, qvæ in qua ratione me-
tuendi avertantur, serio cogitare con-
fieverint; ad invidiam proinde & ca-
lumniam averrucandam, si ad eos pro-
nus quis fuerit, præter illa quæ hæte-
rus dicta sunt. 1. Sola *animi bona*, quæ
vix illæ rodunt, *pro verè bonis censenda*,
cætera contemnenda, & non magnifica-
cienda, quæ sæpe possessoribus pericu-
losa esse solent, & ad vera bona aditum
intercludere. 2. Sorte sua quemvis con-
tentum tum esse oportet, cogitando se-
cum, cuique demensum à DEO distri-
bui, qui, pro admirabili sua sapientia,
non omnia in unum contulit, sed alios
opibus, alios honoribus, alios eruditio-
ne, alios nominis fama, præ multos e-

mi-

minere volens, fecit, ut hic segetes, illic felicius veniant uvæ, idque in eum finem, ne puta, sibi soli natos esse homines opinentur, sed mutuis auxiliis, vitæ humanæ societatem conservandam esse intelligant, cum DEO autem ex postulari fas est nemini, ne idem obtineat responsi, quod operarii in vinea de mercede murmurantes. (a) 3. *Vitiorum illorum deformitas & damna ponderanda; quidquid enim fraudum, oppressionum, scelerum usquam, aut unquam fuit, ex his fere orta sunt fontibus: inde enim, æmulationes, ex æmulationibus, simulantes, ex simultatibus, odia, ex odiis, factiones, ex factiōnibus seditiones, ex seditionibus cædes & bella funestissima oriuntur, quæ bonorum crudelissimam lanienam, populorum excidia, regnum ac Rerum publ. vastationes, & tristissimam tandem, ut verbo dicam, rerum omnium faciem induunt.* Si, vero in re lauta existentem, aliorum invidia & obtricatione tangi contigerit,

ad

(a) *Math. 20. 13. & seqvētibus.*

ad faciliorem ergo earundem fugam
1. cum honoribus & opibus conjugende erunt
modestia, humanitas & beneficentia erga pares
& inferiores. Quando, enim, se non con-
temni, sed honorari potius & juvari no-
runt, non poslunt non animi malignantium,
qui non tam virtuti, quam bonis eandem
circumstantibvs invident, in conciliatio-
nem & amore duci, praelertim, si invitatis
ac repugnantibus prodesse quis studue-
rit, 2. specialis amulorum & his vitiis obnoxio-
rum, humaniter licet amplectendorum, fa-
miliaritas & conversatio non ambienda, ut &
bona, quae nobis contigerunt, apud illos nec
jactanda sed fortunae potius, quam industriae,
aut virtuti tribuenda, 3. Sycophantiae decenter
eliminande apud Principem, partim testium
ingeniosa refutatione, rationibus, legi-
bus, aut potentis viri testimonia, tum
si nihil horum conveniat facere, con-
temptu & opere, ac oppositis experi-
mentis, idque, cum summa prudentia,
ne aut suspicionem augeas, aut in illius
contemptum, vel odium incidas: apud
populum, vero, multitudine & potentia,

amicorum te laudantium, tum vitæ sin-
ceritate, & oppositis rationibus, scilicet,
cum popularis est calumnia; in judiciaria,
vero obrectatione, repetita interrogati-
one post aliquot dies, dum si justus est
judex, accusator & testes, pœnas luent;
in criminibus autem, quæ apertum esse-
tum non habent, conductit uti fortuna,
ne in suspicionem cadas; sic & apud
inimicos & amulos sufficit, in hoc, de
gravibus solum quæri persecutionibus,
fortunæ perversitate, & moribus homi-
num, nullam esse his rebus propositam
legem, aut talitem non observari, adje-
cto, apud animum simulantem, damno
inde dato, & criminis magnitudine.
Sed ut medicus nunquam recte curabit
morbum, nisi causam bene habuerit co-
gnitam, ita morborum, quæ nobis in
existimatione contingunt, summæ curæ
est cognitio causæ, quam è re est fieri, an
in nostro consistat errore, an vero judicio
pravo, aut conspiratione malevolorum?
Si illud, partim opportunè calumnia est
diluenda, diligentia, & cura, & oratio-
ne,

ne, partim tempestivè corrigendus est
error, sive fuerit in re, velut conservu-
do, sive in modo, sive aliis, qvæ ad ne-
gotium non pertinent, sermonibus, in-
cessu, ornatu, & similibus, quo ab ejus
suspitione in posterum immunes pro-
sus simus: hoc eidem occurrendum
morbo, aut decenti apologia, aut man-
suetudine summa, sollicitudine & gra-
vitate, diligenter omnia considerante.

(a) Præterea autem 4. *Invidie obtrecta-*
tiones, duplici præprimis clypeo, *innocen-*
tia, nimirum, & *patientia retundenda*: ut
enim, solis radii in fordes & caligan-
tia loca coniecti, illustrant, non inqui-
nantur, sic virtus & inculpata vita, quo
magis impeditur, eo clarus eniteſcit.
Palmæ similes, qvæ oneri non cedit, non
intra flectitur, sed contra assurgit; & ar-
boribus, qvæ altius radice terrā compre-
hendunt, quo fævius ventorū furiis ex-
agitantur. Patientia, quoq; hic, si usqvam,
opus est, & beati vere, qui laceſtentis invi-
diæ & calumniæ iectus, tycophantias, con-

(a) *Consuli ulterius possunt de his teſu-*
Cardani Arcan. Polit. c. 82. 108. 109.

temptu excipere didicerunt. Generosus
longe judicans, non agnovisse injuriam,
quam ignovisse: quia in talibus victoria
est penes eum, qui sponte cedit, &
vinci se gloriatur pulcrum & se dignum
impune laedi; nempe, quod se nixus ac
DEO, spernit quidquid assaultat; ut flu-
etus quosdam aquae abeuntis & alluden-
tis, non laedentis, ubi robustior materia
occurrit: quin quod duo potissimum
singularia nobis commoda, inviti evi-
dem, sed tamen strenui, quicunq; vel
singunt in nos aliquae, vel factum jam
iniqvius interpretantur, praestent, unum,
quod si vera illi dixerint nosq; (quod sae-
pius sit) forte erravimus, acrius submo-
neant nos, & corrigant: alterum, si falla
locuti sint, quod robur animis nostris
addant, fortioresque ad alia pariter con-
temnenda reddant; cui pariter accedit,
quod res nostrae melius lese habeant, cum
invidia & obtructationib; sint expositae,
quam cum commiseratione dignae arbit-
rentur. Judice ergo interno, animo ge-
nerofo, nihil addunt, nihil demunt, malorum.

invidiæ & sermones, certo certius con-
fidenti, murum hunc esse aheneum,
nil conscire sibi, nulla pallescere culpa. (a)
Quin & illud haud exiguo solatio bo-
nis hac in parte esse conlvevit, qvod ita
fere natura comparatum sit, ut qvæ du-
ritus in hoc vitæ curriculo vivos pre-
munt ac vexant invidiæ obtrectationes,
gratos post obitum reddant & acce-
ptos. Qvomodo *Socrates* Apollinis Ora-
culo Græciæ sapientissimus judicatus,
dum in vivis esset, et si adeo exosus
extiterit, ut cicutam bibere innocentissi-
mus coactus sit, defunctus tamen po-
stea, Atheniensibus in tanto fuit pretio-
rit ercta illi statua, accusatoriū illius,
qvosdam damnaverint ad laqueum,
qvosdam exilio multaverint; nostrum
ergo est, qvæ non in nobis, generole
ferre, & alto animo excipere omnem
casum, quo in vecti, qvod omnes de-
siderant, pauci conseqvuntur, felices
simus & beati.

SOLI DEO GLORIA!

(a) *Horatius lib. 1. Epist. c. 1. v. 60.*

Viro Juveni

DNI. DANIEL. ROSIN,

Conterraneo amicoque suo, industria ac morum
integritate conspicuo, dum Dissertationem suam
egregiam, de Triumpho generosi animi, publi-
ca luci traditam ingeniose defendet.

Neptareis pasci gestis qui fructibus illis
Musas quevis Pindi lucus amenus alit,
Et pectus vacuum somni dulcedine nutrit
Spe lactat mentem pendula & ambigua;
Lex etenim debet, quam promulgavit Apollo
Præses Musarum fixa manere diu:
Dulcia Parnasse his nūquā quod munera dētur
Otia qui mollis plena quietis agunt;
Est namque ad montem, Phœbo Musisq; saceratū
Saxosum rigidis sentibus obsitum iter,
Valde quoq; intortū, ut quā sit sibi nescit eundū,
Quando viatori compita multa patent.
Anfractus fauste tales quemcunque cupido
Lustrandi cepit virginea syre domos
Frigora seva pati gravibus nec cedere nimbis
Affliscat, durum more levante malum,
Et motus rapidos mentem qui sedulò vexant
Conrabere in gyrum mox rationis ope.
Hac ratione licet concendere culmen honoris
Invida sic rabes sub pedibusque jaceet.

Mot-

*Mollibus ex annis hæc te vobisſe, sodales
Sors opeata inter, sedulaq; atq; pia,
Nutare incerta prohibet jam mente Triumphus
Magnanimi, turbæ qui sonat aonii.
Cæptum igitur callem molire, ac tedia sperne,
Assiduo passu, Meonidesque Dex
Mittent defesso tandem tibi dulce levamen
Et tibi Magnificus pompa Triumphus erit.*

Pecunica, licet gracili hac

gratulari avena debuit

BIRGERUS GERDZLIN,

Calmariensis.

Ad Virum Juvenem

Virtutibus & eruditione Conspicuum

DN. DANIEL EM ROSIN,
Auctorem egregii hujus, argumenti perindu-
strum, cum masculine se defendet,

Votiva Locutio:

Pierides lœtas jactant, ad sidera voces

Rosine, Aonium castalidumque decus,

Quod Tu Heliconiadū sic spargis semina chara-

Pharmacæ rite simul Pœonia arte paras;

Scilicet: Affactus luctantia colla foventes,

sub Domino justo qualiter esse solent,

Multis sic nonstrac tua charta & dextera docta,

In Sophil reliquis artibus egregia.

Sic refert felix agere, ut bene vivere possis.

Non ut segnis iacens Latinius ille fuit,

Qui

Qui stolidus noctis, dependens tempora longa,
 Et dici felix & fieri voluit.
 Pergis Tu tamen, ut Parnassi scandere culmen
 Cœpisti, & latices visere sicelidum,
 Vitæ haud pœnitentia; canter tunc Turba novenæ
 Thespianum proles, tempore clarus eris.
 En cantat mea nunc finoerø ex corde Thalia;
 Det DEUS incepis vela secunda Tuis!

Animoprolixior quam calam.

JOH. H. ZHORWESCE.

IN EUNDEM:

Dicitus aptis si studiis quis fiet honestis
 Addo & Virtuti, mens ejus ratis eritque.
 Non insulte dum INVIDIAM ex ordine culpas,
 In signis Rosin laudas merito & GENEROSUM,
 En Tu Te ipse parem magnis ostendere rebus,
 Lucide aves, quas dat tua dissertatio docta.
 Recte ergo tibi nunc hæc gratia mentis amœna,
 Opto & adspiro Cœlestis gratia cœptis
 Semper, quod ferias metam quam discupis ipse!
 Incolumis Patrii sis clarum lumen agrique!
 Nestoris annos tum videas! sic ergo valeto.

amico scripsit adfatu

ABRAHAM ZURWESEN.

Wex. Smol.